

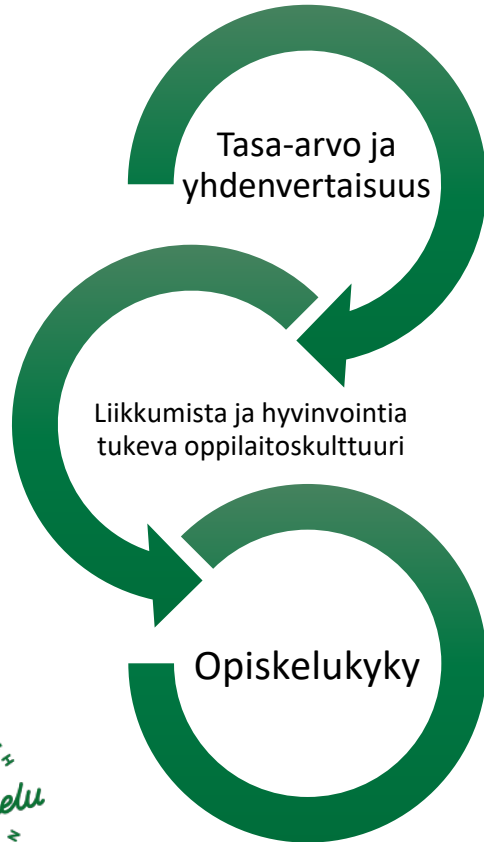
Työkaluja tasa-arvon ja
yhdenvertaisuuden
huomioimiseen
Liikkuva opiskelu -toiminnassa

Lukijalle

Tässä materiaalissa tuodaan esille työkaluja ja näkökulmia, joita on tärkeä huomioida kun suunnitellaan liikkomista edistävää toimintaa oppilaitoksissa.

- ➔ että jokainen opiskelija voi kokea Liikkuva opiskelu -toiminnan itselleen mahdolliseksi ja tuntea aktiivista toimijuutta.
- ➔ että oppilaitokseen luodaan mahdollisimman tasa-arvoiset ja yhdenvertaiset liikkumisen mahdollisuudet.

Tasa-arvoiset ja yhdenvertaiset
liikkumisen mahdollisuudet
oppilaitoksissa tukevat opiskelijoiden
hyvinvointia ja opiskelukykyä.

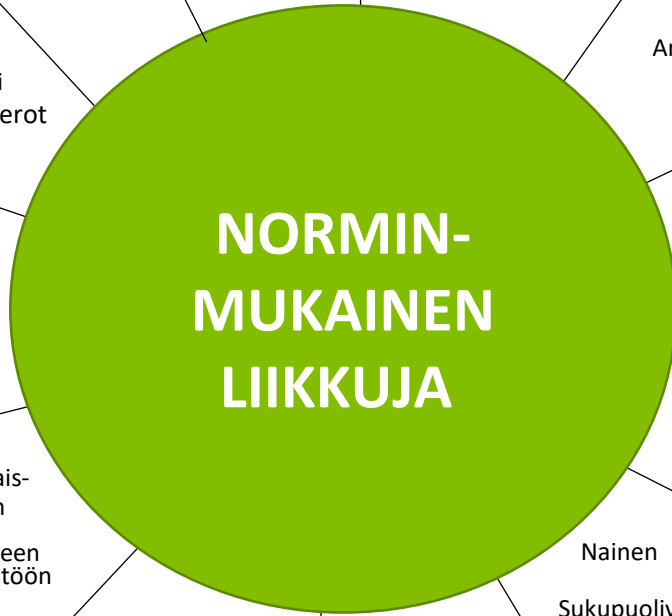
Oppilaitoksen moninaisuutta tukeva toimintakulttuuri

- Oppilaitoksissa sekä opiskelijat että henkilökunta ovat minäkuvaltaan ja taustaltaan moninaisia: alkuperä, toimintakyky, kieli, seksuaalinen suuntautuminen, sukupuoli-identiteetti ja sukupuolen ilmaisu, uskonto, vakaumus, terveydentila, ikä tai perhetilanne. Kaikki me kuulumme useaan eri ryhmään ja kategoriaan samanaikaisesti.
- Oppilaitoksen toimintakulttuuriin vaikuttavat myös yhteiskunnassa vallitsevat käsitykset siitä, mitä pidetään yleisesti hyväksyttynä ja mitä ei.
- Toimintakulttuurin sisältämät käyttäytymismallit ja ajattelutavat vaikuttavat siihen, miten oppilaitoksessa suhtaudutaan sen erilaisiin jäseniin.
- Sukupuolten tasa-arvo ja yhdenvertaisuus eivät synny itsestään, vaan ne luodaan oppilaitoksen rakenteilla ja toimintatavoilla.

Liikkumisen intersektionaalisuuskiekko – työkalu oppilaitoksen hyvinvointityöhön

NORMIN-MUKAINEN LIIKKUJA

Varallisuus

Koulutustaso ja sosiaalinen asema

Sosiaalisuus, sosiaaliset taidot

Koettu liikunnallinen pätevyys

Perhe ja sosiaaliset suhteet

Sukupuoli

Seksuaalinen suuntautuminen

Asuinpaikka

Alkuperä

Toimintakyky

Ulkonäkö, vaatetus ja kieli

Uskonto

Mikä liikkumisen intersektionaalisuuskiekko on? 1/2

- Kiekon avulla voidaan tukea liikkumisen edistämistyötä tekevien herkkyyttä tunnistaa yhteiskunnassa/ oppilaitoksessa vallitsevia käsityksiä eli normeja, joiden perusteella teemme (tiedostamatta) oletuksia opiskelijoista ja heidän käyttäytymisestään.
- Kiekko tekee näkyväksi eri tekijöiden risteämiä, jotka edistävät tai vaikeuttavat opiskelijan omaehtoista liikkumista ja oppilaitoksen liikkumista edistävään toimintaan osallistumista.
- Kiekon tarkoituksena on
 - tukea opiskelijan yksilöllistä kohtaamista, jossa lähtökohtana on opiskelijan omat mieltymykset ja tavoitteet
 - tunnistaa oma asemoituminen kiekolla ja mahdollinen etuoikeutettu asema liikuntakentällä
 - tunnistaa omia ennakoasenteita liittyen vähemmän liikkuviin opiskelijoihin
 - purkaa vähemmän liikkuviin opiskelijoihin liittyviä mielikuvia ja stereotypioita sekä ymmärtää heidän näkökulmaansa
 - lisätä ymmärrystä liikkumisen eriarvoisuuden rakenteellisista ja yhteiskunnallisista syistä.

Mikä liikkumisen intersektionaalisuuskiekko on? 2/2

- Liikunnan intersektionaalisuuskiekko havainnollistaa, miten henkilön taustatekijät ja erilaiset elämän reunaehdot mahdollistavat tai vaikeuttavat toimimaan yhteiskunnan vallitsevissa normeissa.
- Ulko- ja sisäkehällä mahdollisuudet omaehtoiseen liikkumiseen ja liikunnan harrastamiseen ovat jakautuneet epätasaisesti: toisilla mahdollisuuksia on enemmän kuin toisilla.
- Kiekon sisäkehä (norminmukainen liikkuja) kuvastaa asemaa, jossa yksilöllä on paljon myönteisiä taustatekijöitä ja elämän reunaehtoja omaehtoiseen liikkumiseen ja oppilaitoksen liikkumista edistävään toimintaan osallistumiseksi.

Intersektionaalisuuskiekon hyödyntäminen oppilaitoksen liikkumisen edistämistyössä, esimerkki

- Pohdi kahta erilaista opiskelijaa, joista toinen osallistuu oppilaitoksen liikkumista edistävään toimintaan ja toinen ei.
 - Tee molemmista opiskelijoista kiekoon kuvio, jossa jokaiseen sektoriin on merkitty opiskelijan paikantuminen pisteellä. Lopuksi yhdistä pisteet viivalla.
 - Mitä enemmän pisteitä on ulkokehällä, sitä enemmän tukea opiskelija tarvitsee osallistumisen tueksi ja/tai ryhmän toiminnassa mukana olemiseksi. Voisiko esimerkiksi liikkumista mahdollistaa pienryhmässä tai tarjota yksilöllistä tukea liikkumiseen?
- Tehtävän tarkoituksena on lisätä ymmärrystä siitä, että jokaisen opiskelijan tilanne on yksilöllinen. Opiskelija voi asettua pääosin kiekon ulkokehälle, mutta jos muutamat tärkeät tekijät ovat sisäkehällä, opiskelija ei välttämättä ole huonossa asemassa suhteessa liikkumiseen. Näin ollen yksittäiset tekijät, kuten toimintakyky tai ulkomaalaistaustaisuus eivät ole automaattisesti liikkumista estäviä tekijöitä.

Saavutettavuuden nelikenttä - työkalu

Saavutettavuus

Saavutettavuudella tarkoitetaan fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen ympäristön järjestämistä ja toteutumista siten, että jokainen voi ominaisuuksistaan riippumatta toimia yhdenvertaisesti muiden kanssa.

Saavutettavuus on tiedon saamista, osallisuutta, turvallisuutta ja ystävyyssuhteita.

Avuksi tarvitaan toisia ihmisiä, heidän ymmärrystään ja haluaan tukea saavutettavuuden toteutumista.

Pohjimmiltaan kyse on ihmisoikeuksista ja yhdenvertaisuudesta.

Digitaalinen saavutettavuus.

Kaikilla opiskelijoilla on ominaisuuksistaan ja toimintakyvystään riippumatta mahdollisuus toimia yhdenvertaisesti muiden kanssa. Liikkumisen, näkemisen, kuulemisen, ymmärtämisen vaikeuksien huomioimista niin siirtymissä kuin tiloissa, joissa toimitaan.

Yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua opiskeluyhteisön toimintaan ja luoda ystävyysuhteita. Jokaisen opiskelijan täytyy saada kokea olevansa tärkeä osa opiskeluyhteisöä. Kulttuurinen ja asenteellinen saavutettavuus kiinteä osa tätä ulottuvuutta.

FYYSINEN

SOSIAALINEN

ASENTEELLINEN

KULTTUURINEN

**ESTEETTÖMYYS JA
SAAVUTETTAVUUS**

Opiskelija kokee ympäristön ja opiskeluilmapiirin myönteiseksi ja turvalliseksi. Opiskelija luottaa siihen, että hänestä huolehditaan ja apua on aina saatavilla.

PSYKKINEN

Kaikki saavutettavuuden näkökulmat sisältyvät pedagogiseen saavutettavuuteen. Toiminta järjestetään niin, että jokainen opiskelija voi osallistua ja kokea onnistumisia. Opiskelijan tulisi voida ilmaista vapaasti itseään ja omia ajatuksiaan.

PEDAGOGINEN

Vinkkejä saavutettavuuden edistämiseksi – Liikkumisen omaehtoisuus

- Vahvistetaan opiskelijoiden liikkumisen omaehtoisuutta – jokainen voi löytää omanlaisen tavan liikkua tai itselleen sopivan liikkumismuodon. Oikeita ja vääriä tapoja ei ole.
- Opiskelijoita luodaan mahdollisuuksia osallistua toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin.
- Huomioidaan opiskelijoiden moninaisuus.
 - Ketään ei kategorisoida hänen taustaansa yhdistettävien stereotyyppien kautta.
 - Opiskelijoita kohdellaan yksilöinä ja yksilöllisinä liikkujina – ilman heidän taustaansa koskevia oletuksia. Esimerkiksi liikkujan toimintakykyyn ja kehonormeihin liittyviä oletuksia puretaan.
 - Opiskelijoilla itsellään on oikeus määritellä liikkumisen tavoite. Opiskelijoille ei määritellä Liikkuva opiskelu -toiminnassa erilaisia liikkumisen tavoitteita, kuten vammaisille kuntoutumista tai ulkomaalaistaustaisille opiskelijoille kotoutumisen tavoitetta.

Vinkkejä saavutettavuuden edistämiseksi – Pystyvyyden tunne ja turvallinen tila

- Toteutetaan liikunnallista toimintaa, jossa opiskelijan ei tarvitse pelätä huomion keskipisteeksi joutumista.
- Ei arvoteta opiskelijoita liikunnallisen osaamisen tai suoritteiden perusteella.
- Opetusta eriytetään toimintakyvyn ja taitojen mukaisesti.
- Tuetaan tukea tarvitsevia opiskelijoita positiivisen erityiskohtelun keinoin, esim. toteuttamalla pienryhmiä ja yksilöohjausta.
- Toteutetaan liikunnallista toimintaa ”tutuissa” opiskeluryhmissä esimerkiksi aineen- ja vastuuopettajan tai ryhmänohjaajan tukemana.
- Tuodaan esille, että on täysin normaalia kokea epävarmuutta omista liikuntataidosta. Harjoitellaan mokaamista yhdessä.
- Kokeillaan uudenlaisia liikkumisen muotoja, jotka ovat kaikille uusia.

Vinkkejä saavutettavuuden edistämiseksi – Yhteisöllisyys ja turvallinen ympäristö

- Yhdenvertaisen, kunnioittavan ja avoimen ilmapiirin luominen nähdään yhtä tärkeänä kuin liikkuminen.
- Vahvistetaan ryhmän yhteistä identiteettiä. Kiinnitetään huomiota ryhmän jäseniä yhdistäviin tekijöihin.
- Luodaan turvallisuutta ja luottamusta jatkuvasti uudelleen sanoilla ja teoilla.
- Sovitaan ryhmän säännöt ja toimintatavat yhdessä.
- Käydään läpi selkeät pelisäännöt. Kaikkien on tärkeä tietää, miten käyttäytyä kunnioittavasti toisia kohtaan ja ottaa muut osallistujat huomioon.
- Tuodaan esille, että on täysin normaalia kokea jännitystä ja epävarmuutta sosiaalisissa tilanteissa.
- Tarjotaan sekä inklusiivista sekä erillistä kohdennettua toimintaa opiskelijan valinnan ja ympäristön tarjoamien mahdollisuuksien mukaan.

Vinkkejä saavutettavuuden edistämiseksi

– Turvallinen ja luotettava ohjaaja

- Ohjaajan sanallinen ja sanaton viestintä on kannustavaa ja rohkaisevaa.
- Pieniltä tuntuvat teot, kuten opiskelijan tervehtiminen, kiireetön kohtaaminen, aito läsnäolo ja kuuntelu, ovat merkittäviä turvallisuuden ja luottamuksen rakentamisessa.
- Ohjaajalla on välineitä puuttua epäasialliseen käytökseen ja syrjintään.
- Vahvistetaan luottamusta siihen, että ohjaajan puoleen voi kääntyä, kun opiskelijalla on kysyttävää tai kun hän tarvitsee tukea ja apua.

Vinkkejä fyysisen esteettömyyden ja saavutettavuuden edistämiseksi

Liikkumisen vaikeudet

- Liiketunnistimella tai napin painalluksella avautuvat ovet, luiskat ja rampit, esteettömät WC- ja pukutilat, lattiamateriaalit.
- Liikkumisen toiminta- ja apuvälineet niitä tarvitseville. www.valineet.fi
- Liikuntatapahtumien esteettömyys. [Esteetön ja saavutettava liikuntatapahtuma -tarkistuslista.pdf \(invalidiliitto.fi\)](#)
- Luontoympäristön esteettömyys. <https://www.luontoon.fi/esteeton>

Näkemiseen, kuulemiseen ja ymmärtämiseen liittyvät vaikeudet

- Valaistus, värit ja kontrastit
- Toimintojen selkeyttäminen (ennakoi, visualisoi, vaiheista)
- Tilojen selkeyttäminen
- Toiminnan selkeä kuvailu, kuvallinen kommunikaatio, kuvitetut opasteet
- Selkokieli ja viittomat/tukiviittomat
- Apuvälineet
- Häiritsevien äänien vähentäminen, äänieristyksen parantaminen, akustiikka
- Äänilähteitä sisältävät välineet
- Rauhoittumispaikka
- Luontoympäristön esteettömyys

Vinkkejä viestinnän saavutettavuuden edistämiseksi

- Monikanavaisuus
- Monikielisyys, mukaan luettuna selkokieli
- Viittomien, symbolien ja kuvien käyttö viestinnän tukena
- Kasvokkainen tiedottaminen (läsnäolotiedottaminen)
- Kohdennettu tiedottaminen tietyille kohderyhmille
- Yksilöllinen ohjaus toimintaan

Lähteet

Happo, I & Talonen, E. 2021. Saavutettavuuden edistäminen koulutuksessa on meidän kaikkien yhteinen tehtävä. Hämeen ammattikorkeakoulu: <https://blog.hamk.fi/oppijanoikeus/saavutettavuuden-edistaminen-koulutuksessa-on-meidan-kaikkien-yhteinen-tehtava/>. Viitattu 7.9.2022.

Kauravaara, K & Rönkkö, E. 2020. Näkymättömyys, marginalisaatio ja eronteot suomalaisessa liikuntakulttuurissa. Teoksessa Kokkonen, J. & Kauravaara, K. (toim.) Eriarvoisuuden kasvot liikunnassa. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu nro 175. Helsinki. S. 229-253.

Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta (2019/306).

Opetushallitus, 2019. Mukana! Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyö toisella asteella. Oppaat ja käsikirjat 2019:4a.

Yhdenvertaisuuslaki 30.12.2014/1325

Kiitos!

WWW.LIIKKUVAOPISKELU.FI

